STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifica a Universtității de Stat din Moldova, 2023, nr. 3(163)

CZU: 343.82(478):343.232 **http://doi.org/10.59295/sum3(163)2023_16**

CONCEPȚIA NOUĂ A CLASIFICATORULUI DE PENITENCIARE BAZATĂ PE REGIMURI PROGRESIVE

Oleg PANTEA
Universitatea de Stat din Moldova

Olesea PANCHIV
Universitatea de Stat din Moldova, Consultant Ministerul Justiției

În lucrare este prezentată propunerea de amendament la Codul de executare, care vizează introducerea unui sistem al regimurilor progresive de executare a pedepsei deținuților, apreciind impactul sistemului progresiv asupra resocializării persoanelor, fiind propus un nou clasificator al penitenciarelor după tipuri și regimuri. Astfel, principiul de bază la executarea pedepsei – al individualizării – va fi pus în aplicare, prin separarea și repartizarea deținuților după criterii legale.

Totodată, a fost evidențiat*ă* problematica apărut*ă* în legătură cu norma ce prevede stabilirea corespunzătoare a tipului de penitenciar de către instanța de judecată.

Subsecvent, au fost supuse unei analize critice reglementările actuale privind condițiile de executare a arestului contravențional, evidențiind necesitatea operării unor modificări legislative esențiale în acest sens.

Cuvinte-cheie: *tip de penitenciar, individualizare, regimuri progresive, deținut, liberarea din detenție, grad de severitate, arest contravențional.*

THE NEW CONCEPT OF THE PENITENTIARY CLASSIFIER BASED ON PROGRESSIVE REGIMES

This paper presents the proposal to amend the Executive Code, aiming to introduce a system of progressive detention regimes, analyzing the impact of the progressive system on the resocialization of detainees, and also being proposed a new classifier of penitentiaries by types and regimes. Thus, the basic principle of the execution of the sentence – individualization – will be implemented through separating the detainees according to legal criteria.

At the same time, this study highlights the problem that arise in connection with the norm that provides for the appropriate establishing of the type of penitentiary by the court.

Subsequently, the current regulations regarding the conditions for the execution of the contraventional arrest were subjected to a critical analysis, highlighting the need for some essential legislative changes in this regard.

Keywords: *type of penitentiary, individualization, progressive regimes, detainee, release from detention, severity degree, contraventional arrest.*

Valoarea persoanei umane este mai presus de orice rang și stare socială. Chiar și atunci când omul nu mai poate fi eficient societății, când nu mai este activ sau productiv din cauza că a săvârșit o crimă sau altă faptă ilicită, acesta nu își pierde demnitatea umană. Acesta urmează să răspundă conform legii pentru fapta săvârșită și, corespunzător, va fi privat de acele drepturi prevăzute în sentința judecătorească: închisoare sau privare de drepturi speciale. În rest, ființa umană își păstrează statutul și demnitatea plenipotențiară.

Cea mai severă pedeapsă – închisoarea – limitează omul în libertatea de mișcare, nu și de restul drepturilor legale. Mai mult, după detenție acel om se va reîntoarce în comunitate și aici este important: cum se va întoarce? Ce va prezenta ca personalitate? De aceasta depinde tocmai nivelul de intervenție a instituțiilor specializate ale statului în resocializarea persoanelor și adoptarea unui comportament prosocial.

Într-o lucrare anterioară am analizat problematica executării pedepsei închisorii în categorii /tipuri de penitenciare din Republica Moldova și regimuri de detenție, inclusiv problemele ce vizează eficiența sistemului penitenciar cu aceste regimuri, impactul acestora asupra respectării drepturilor omului în detenție.

În context, am identificat nevoia modificării urgente a legii penale și execuțional-penale în ceea ce privește stabilirea tipului de penitenciar și a regimului de detenție în acestea. Astfel, ne-am propus să continuăm demersul științific cu un model nou de clasificare a tipurilor de penitenciare și a regimurilor de detenție, care se bazează pe principiul individualizării executării pedepsei și regimuri progresive.

Strategia de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020 [1, ob. IV], la Obiectivul general IV a prevăzut „Instituirea sistemului progresiv de executare a pedepsei”, iar în calitate de obiective specifice au fost relevate: „Consolidarea rolului autorităților penitenciare în procesul de executare progresivă a pedepsei”, „Crearea mecanismului de evaluare și planificare individualizată a executării pedepsei”, „Crearea regimurilor progresive de executare a pedepsei”, etc. În patru ani de implementare a strategiei nu s-au realizat acțiunile planificate. În pofida acestui fapt, la nivelul sistemului administrației penitenciare a fost elaborat un concept de evaluare și planificare de către personalul specializat a executării pedepsei deținutului, doar că nu a fost susținut de autorități din lipsa resurselor financiare. Strategia a fost aprobată la finele lunii decembrie 2016 și intrată în vigoare la începutul anului 2017. Deci, primul an de acțiune practic a fost pierdut. Apoi, legea bugetului pentru anul 2016 nu a prevăzut cheltuieli pentru reformarea sistemului penitenciar. Implementarea unui astfel de sistem progresiv presupune investiții colosale în dezvoltarea infrastructurii, pentru a putea asigura separarea deținuților după categorii. În condiții de „baracă” nu poate fi asigurat un sistem progresiv de executare a pedepsei. Abia la finele anului 2022, Ministerul Justiției a inițiat elaborarea unui concept privind instituirea unui sistem progresiv de executare a pedepsei, care se va încununa cu elaborarea unui proiect de lege privind modificarea Codului de executare. Prima ședință a grupul de lucru a avut loc în decembrie 2022. Mai mult, la 15.12.2022 a intrat în vigoare Hotărârea de Guvern nr. 872 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 437/2018 cu privire la organizarea și funcționarea Administrației Naționale a Penitenciarelor [2, art. 2], prin care a fost introdusă o secție nouă – „diagnoza personalității și evaluarea riscului deținuților” în cadrul Direcției reintegrare socială, care se va ocupa de evaluarea și planificarea executării pedepsei deținutului. Este doar un început promițător, în speranța că va aduce rezultate palpabile în reformarea sistemului administrației penitenciare.

Despre „Progresivitatea sociabilității” a scris în 2010 Petronel Dobrică, de la Universitatea din București: „În centrul ideologiei pedepsei cu închisoarea stă ideea resocializării condamnatului în vederea reintegrării sociale. Deținutul cu comportare bună este cel ce dă dovezi temeinice de îndreptare. Buna comportare în penitenciar este luată drept dovadă a redobândirii capacității condamnatului de a reintra în societate. Codul penal de la 1937 vorbea despre condamnatul reclasat, Codul actual vorbește despre deținutul reeducat. Simpla diferență terminologică, care nu estompează fondul comun: comisiile care pun acest diagnostic funcționează într-un spațiu a cărui natură este fundamental diferită de natura spațiului din afara zidurilor penitenciarului. Mecanismul juridic prin intermediul căruia se produce translația acestui diagnostic de la un spațiu la altul pare să ignore diferența de natură dintre cele două lumi sociale” [3, p. 27-39].

Totuși, paradoxul fundamental al instituției închisorii este „pregătirea oamenilor pentru viața liberă prin privarea de libertate”. La prima vedere, pregătirea de libertate este, cel puțin, îndoielnică prin prisma acestei abordări, deoarece privatul de libertate se adaptează la regulile și mediul penitenciar, devenind obișnuielnică viața fără posibilitatea de a se mișca liber, ceea ce nu servește pregătirii sale pentru eliberare, creând, din contra, dificultăți de adaptare la exigențele lumii libere. Deci, riscul de a reîntoarce în comunitate un om nepregătit este destul de ridicat. Din aceste considerente, scopul pedepsei închisorii, al măsurilor de intervenție psihosocială, ar corespunde mai mult modelului „schimbării comportamentale și asigurării siguranței sociale”, decât pregătirii pentru eliberare.

Recomandarea Rec (2003)23 a Comitetului de Miniștri (CE) către statele-membre cu privire la gestionarea de către administrația instituției de condamnare pe viață și pe termen lung a condamnaților, adoptată de Comitetul de Miniștri la 9 octombrie 2003, la a 855-a reuniune a Delegaților Miniștrilor, la pct. 8 stabilește că „planificarea individuală pentru gestionarea condamnaților la detenție pe viață sau la pedeapsa pe termen lung ar trebui să vizeze asigurarea deplasării progresive prin sistemul penitenciar (principiul progresiei)” [4, pct. 8]. Analiza comprehensivă a diverselor sisteme de executare a pedepsei închisorii, denotă valoarea aplicativă a acestui sistem de progresie și pentru alte categorii de deținuți, cu o pedeapsă medie de privațiune de libertate.

Concepția nouă a clasificatorului de penitenciare bazată pe regimuri progresive

În vederea asigurării individualizării executării pedepsei, este nevoie de o construcție juridică nouă a pedepsei închisorii, de o redefinire a scopului acesteia prin schimbarea de comportament a delincventului și a-l face să devină din nou util societății. Pentru realizarea acestui scop, instituțiile penitenciare trebuie să aibă o altă structură decât cea actuală, progresivă/regresivă de executare a pedepsei, alte regimuri penitenciare, care să corespundă acestuia și posibilităților de infrastructură.

În acest context, **propunem un clasificator nou al penitenciarelor**, după cum urmează:

Tipuri de penitenciare:

1. Izolatoare de detenție preventivă/case de arest;
2. Penitenciare;
3. Centre de detenție pentru copii și tineri;
4. Penitenciare pentru femei;
5. Penitenciare spital.

Tipul de penitenciar se stabilește și poate fi modificat de către comisia penitenciarului, la propunerea personalului specializat din penitenciare (diagnoza personalității și evaluarea riscului deținuților; siguranța deținerii și regimul penitenciar).

Regimurile de executare în fiecare dintre penitenciare vor fi regimuri progresive (cu excepția penitenciarului spital), diferențiate după comportamentul persoanei, riscurile, nivelul de siguranță al penitenciarului și restricțiile/interdicțiile stabilite.

Regimuri propuse în fiecare tip de penitenciar:

a. Regim închis/ de securitate maximă (pentru deținuții pe viață);
b. Regim semiînchis;
c. Regim deschis.

În formula propusă se observă o concentrare într-un întreg a categoriilor de penitenciare și a regimurilor de detenție, printr-o clasificare nouă a penitenciarelor și regimurilor după sistemul progresiv de executare a pedepsei. În fiecare penitenciar va fi constituită o comisie pentru stabilirea, individualizarea și schimbarea regimului de executare a pedepsei privative de libertate, și, după caz, determinarea tipului de penitenciar în care urmează să execute deținutul pedeapsa.

a. Cel mai sever regim este evident *regimul închis*, unde se vor deține persoane condamnate la pedeapsa închisorii pe un termen de 15 ani și mai mult, precum și acelea care prezintă risc pentru securitatea penitenciarului. În condiții de securitate maximă vor fi deținute persoanele condamnate la detențiunea pe viață, inclusiv persoanele care prezintă risc sporit de securitate. Gradul de risc va fi stabilit de către personalul specializat din secțiile „diagnoza personalității și evaluarea riscurilor" și secțiile „siguranța detenției și regim penitenciar". Transferul condamnatului din regimul închis în regimul semiînchis va avea loc în baza deciziei comisiei penitenciarului, la recomandarea scrisă a specialiștilor din secțiile menționate mai sus, în funcție de natura faptei, de persoana condamnatului, gradul de diminuare a riscurilor de securitate, comportamentul deținutului și alte criterii prevăzute de Regulamentul instituțional cu privire la evaluarea riscurilor. Antrenarea deținuților din regimul închis la activități, participarea la munci va avea loc sub supravegherea permanentă a personalului penitenciarului.

b. *Regimul semiînchis* este regimul de executare imediat inferior după nivelul de severitate, unde execută pedeapsa persoanele condamnate la pedeapsa închisorii pe un termen de până la 15 ani, care prezintă un risc mediu de securitate. Persoanele deținute la regimul semiînchis sunt cazate în spații comune, se pot deplasa fără însoțire pe teritoriul penitenciarului, pot fi antrenate la munci, în activități de resocializare. De asemenea, deținuții din regimul semiînchis pot fi antrenați la munci în afara penitenciarului sub paza și supravegherea personalului instituției.

c. În *regimul deschis* execută pedeapsa condamnații la pedeapsa închisorii pentru un termen de până la 2 ani. Persoanele condamnate care execută pedeapsa în regim deschis sunt cazate în comun, se pot deplasa în zone prestabilite din interiorul penitenciarului, pot presta munci şi pot desfăşura activităţi de resocializare în afara penitenciarului, fără supraveghere, cu respectarea cerințelor legii execuțional-penale. Ca și în cazul regimurilor de mai sus, transferul către regimul deschis va avea loc în baza deciziei comisiei penitenciarului, la recomandarea personalului specializat.

Transferul dintr-un regim de executare în altul în cadrul aceluiași penitenciar poate avea loc doar în consecutivitate, după gradul de severitate. De la regimul închis deținutul poate fi transferat doar la regimul semiînchis (nu și deschis), iar de la regimul semiînchis doar spre regimul deschis. Însă, admitem și transferul „regresiv”, atunci când persoana condamnată este transferată dintr-un regim mai favorabil către un regim mai sever (de la deschis la semiînchis sau de la semiînchis la închis). Regimul de executare a pedepsei închisorii se stabilește de către comisia penitenciarului, la prima întrunire a acesteia, după aplicarea regimului provizoriu sau de carantină ca noi sosiți în instituție.

În formula nouă de administrare a regimurilor de deținere, legiuitorul nu trebuie să prevadă un termen exact pentru executarea pedepsei într-un regim sau altul (cum este în legea actuală), durata o va decide comisia penitenciarului, la propunerea personalului specializat. Individualizarea executării pedepsei este intrinsec legată de progresivitate socială, având la bază natura faptei comise, personalitatea deținutului, conduita, riscurile de siguranță, iar stabilirea legală a duratei executării pedepsei într-un regim sau altul mai mult ar complica realizarea acestui principiu.

Apoi, „adaptarea” la mediul închisorii are un caracter forțat, deoarece deținutul este practic impus prin hotărârea judecătorească să trăiască în închisoare. Este nevoit să se adapteze la viața grupului de indivizi, la regulile impuse de personalul închisorii, chiar și la regulile neformale ale deținuților. În acest fel, deținutul nu prea poate decide părăsirea grupului și nu are altă alternativă, decât doar părăsirea grupului familial.

Caracterului forțat al ședерii în instituție i se asociază, cel puțin la momentul intrării în instituție, cu cvasi-inexistența posibilității de a controla interacțiunile cu ceilalți. Modurile specifice lumii în care intră proaspătul deținut se impun novicelui atât în interacțiunile cu personalul închisorii, cât și în interacțiunile cu colegii de detenție [5, p. 27].

În penitenciare funcționează modelul de autoritate – „faci ce spun”, deținutul fiind obligat să respecte cerințele oricărui angajat al penitenciarului, evident cerințele legale. În ansamblu, populația penitenciară este una destul de specifică, greu de controlat, în virtutea poziției de deținut pe care o ocupă și mediului impus prin executarea pedepsei. Condițiile de deținere de tip „baracă” generează dezvoltarea unui alt flagel penitenciar – al lumii subculturale. În paralel cu regulamentul instituției funcționează normele specifice lumii deținuților, în raport cu care posibilitățile de intervenție ale personalului sunt minime sau chiar, practic, imposibile. Există ierarhii sociale neformale, subculturi, modele de comportament, care plasează deținutul într-o anumită ipostază în raport cu ceilalți deținuți, iar pentru a putea supraviețui în această lume ei trebuie să le respecte. După cum infrastructura sovietică a penitenciarelor din Moldova este variabilă (încăperi de 2, 4, 10 sau chiar de 40 persoane), în instituții predomină ierarhiile sociale, unde deținutul poate fi extrem de respectat sau, din contra, mai puțin/deloc respectat, tratamentul printre ei fiind predispus violenței. Anume din aceste considerente, pentru anihilarea acestor reguli neformale, autoritățile statului trebuie să asigure condiții pentru individualizarea executării pedepsei prin separare, după criterii legale prestabilite, numit „sistemul regimurilor progresive de executare a pedepsei”.

Insuficiența spațiilor de deținere, deși este un aspect obiectiv, ține de oportunitate. Or, într-un stat de drept, principiul oportunității nu poate înfrânge niciodată principiul legalității.

Regimurile de detenție care se aplică în toate țările europene și care s-au dovedit a fi cele mai eficiente sunt tocmai regimurile progresive. Acestea presupun evaluarea condamnaților şi clasificarea lor după nivelul de risc, întocmirea unui plan individual de executare, evaluarea cu regularitate a evoluției pentru avansarea progresivă spre un alt regim şi resocializarea lui. Dar nu trebuie să uităm și de regimul „regresiv”, atunci când deținutul trece de la un regim mai favorabil la unul mai sever, pentru indisciplină și încălcarea ordinii penitenciare. În pofida faptului că, conceptual, noi tindem spre efecte de tip progresiv, trebuie să admitem că există și riscul rezultatelor inverse, regresive.

Pentru aceasta, sistemul administrației penitenciare trebuie să ia toate măsurile necesare de creștere progresivă a numărului de spații pentru deținerea individuală. Am menționat mai sus cât de important este să avem posibilități de infrastructură pentru separarea deținuților pe categorii. Având în vedere nevoia investițiilor capitale, care presupune cheltuieli foarte mari, la etapa inițială trebuie întreprinse măsuri, cel puțin, pentru încuierea cu lacăte a sectoarelor de detenție și zonelor locative, ca să limităm accesul persoanelor de a se deplasa liber de la un sector locativ la altul sau dintr-o secție în alta.

Schimbarea regimului de executare progresiv poate fi dispusă doar dacă persoana deținută are o conduită bună, participă la activități prosociale, de educație și a făcut progrese evidente în scopul resocializării lui. Regimurile progresive sunt regimuri de executare fondate pe aprecierea eforturilor persoanelor condamnate de a se conforma exigențelor mediului penitenciar și de a se reintegra în societate.

Discuțiile pe marginea regimurilor de executare caracteristice penitenciarelor din Republica Moldova nu pot neglija un subiect la fel de polemizat, precum condițiile de executare a arestului contravențional, drept fiind cea mai severă sancțiune contravențională, aplicabilă pentru săvârșirea faptelor contravenționale ce amenință sau pun în pericol real sănătatea sau integritatea corporală a persoanei. Astfel, potrivit art. 38 din Codul contravențional al Republicii Moldova, „arestul contravențional este o sancțiune contravențională excepțională care constă în privarea de libertate pe un termen stabilit prin hotărâre judecătorească și care se execută în condițiile prevăzute de Codul de executare" [6, art. 38]. Prin urmare, această normă de trimitere fundamentează necesitatea unei analize coroborate a prevederilor legislației contravenționale și, totodată, a celei execuționale, în vederea formării unei viziuni comprehensive asupra subiectului abordat, și anume asupra condițiilor de executare a arestului contravențional.

În această ordine de idei, menționăm că, potrivit art. 313, alin. (3) din Codul de executare al Republicii Moldova, „executarea arestului contravențional se asigură de către penitenciare" [7, art. 313]. În sistemul administrației penitenciare din Republica Moldova, sancțiunea arestului contravențional se execută în penitenciarele din Cahul, Bălți, Chișinău, Rezina, unde pot fi create condiții corespunzătoare de detenție. Complementar, art. 318, alin. (1) Cod de executare concretizează, într-un mod tranșant, că sancțiunea arestului contravențional se execută în condițiile stabilite pentru regim inițial într-un penitenciar de tip semiînchis [7, art. 318]. În condițiile în care, art. 72, alin. (3) din Codul penal al Republicii Moldova stabilește expres că, „în penitenciare de tip semiînchis execută pedeapsa persoanele condamnate la închisoare pentru infracțiuni ușoare, mai puțin grave și grave, săvârșite cu intenție" [8, art. 72], atribuirea contravențiilor la categoria încălcărilor de lege pentru care persoana va fi plasată într-un penitenciar de tip semiînchis pare a fi una absolut disproporționată. Or, apreciem drept fiind total inechitabilă această normă în raport cu persoanele care au comis contravenții, acestea fiind fapte cu un grad de pericol social redus, comparativ cu infracțiunile. De altfel, actuala reglementare „tolerează" deținerea în penitenciarele de tip semiînchis atât a contravenienților sancționați cu arest contravențional, durata căruia nu poate depăși 15 zile (cu titlu de excepție – 30 zile), cât și a infractorilor care au comis, cu intenție, infracțiuni grave, pentru care legiuitorul prevede pedepse de până la 12 ani privațiune de libertate.

În lumina acestor observații, statutul acestor două categorii de persoane private de libertate este total diferit, ceea ce nu permite plasarea lor, sub semn de egalitate, în aceleași condiții de detenție. Mai mult decât atât, această situație este de neconceput, în condițiile în care art. 72, alin. (2) Cod penal stabilește condițiile în care infractorii execută pedeapsa în penitenciare de tip deschis. Așadar, legiuitorul admite ca unii infractori să fie deținuți în penitenciare de tip deschis, în timp ce contravenienții sancționați cu arest contravențional să fie plasați în penitenciare de tip semiînchis.

Toate aceste constatări reliefează, în mod imperios, necesitatea modificării prevederilor actuale ale Codului de executare în partea ce ține de executarea arestului contravențional. Or, ilicitul penal este mult mai periculos și grav decât ilicitul contravențional, corespunzător, măsurile de intervenție din partea statului, după gradul de severitate, trebuie să fie proporționale acestei diferențieri după gradul de pericol social. În acest context, o propunere de *lege ferenda* este modificarea prevederilor art. 318, alin. (1) Cod de executare, prin înlocuirea sintagmei „penitenciar de tip semiînchis" prin „penitenciar de tip deschis", fiind un pas spre ameliorarea statutului actual al arestaților contravențional, comparativ cu infractorii. Aceasta deși, în general, considerăm „experiența" privării de libertate drept fiind una prea traumatizantă și lipsită de proporționalitate în cazul comiterii contravențiilor.

Cu toate că arestații contravențional trebuie deținuți separat de persoanele condamnate în cauze penale, în încăperi/blocuri aparte, fiind exclusă orice formă de contact, realmente, problema supraaglomerării locurilor de detenție deseori obstrucționează respectarea riguroasă a acestei reguli, iar persoanele arestate contravențional vin în contact cu mediul și subcultura criminală din penitenciare, care poate periclita atingerea scopului principal al pedepsei aplicate față de persoană, și anume reeducarea acesteia. Și în acest caz,

observăm că este incidentă problema unei infrastructuri slab dezvoltate, care nu are capacitatea să asigure separarea efectivă a diferitor categorii de persoane private de libertate, remedierea acestei situații trebuind să constituie o prioritate pentru noua concepție a sistemului regimurilor progresive de executare a pedepselor privative de libertate.

În baza Recomandărilor Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și a Pedepselor sau Tratamentelor Inumane sau Degradante, în anul 2014 au demarat lucrările de construcție a Casei de arest în mun. Bălți, cu capacitatea estimată la 650 de locuri de detenție, care vor corespunde standardelor europene și vor fi destinate persoanelor aflate în arest preventiv și persoanelor condamnate la regim inițial. La această categorie am putea atribui și arestații contravențional, deoarece plasarea persoanelor în instituții de tip „casă de arest” ar fi o soluție pentru a asigura deținerea acestora în condiții corespunzătoare și evitarea contactului cu persoanele condamnate în cauze penale. Însă, cu regret, construcția acesteia încă nu a fost finalizată.

Cert este faptul că, statutul unui contravenient nu poate fi asimilat statutului de infractor, motiv pentru care pedeapsa și modul de executare al acesteia trebuie să fie riguros individualizate, în funcție de gradul prejudiciabil al faptei comise, importanța valorii sociale lezate, personalitatea făptuitorului etc., fiind aleasă acea măsură coercitivă care va influența benefic asupra conduitei acestuia, contribuind la reeducarea lui în spiritul unui respect implacabil față de lege și ordine publică.

În **concluzii**, urmare a analizei informației prezentate supra, susținem următoarele:

1. Modalitatea cea mai eficientă a executării pedepsei închisorii pentru atingerea scopului propus detenției reprezintă individualizarea acesteia, după personalitatea deținutului.

2. Principiul individualizării executării pedepsei presupune luarea în considerare a caracteristicilor personale ale condamnaților, nevoile și riscurile specifice și reflectarea acestora în planul individual de executare a pedepsei.

3. Regimul penitenciar stabilește un complex de măsuri, drepturi și obligațiuni, de la intrarea în penitenciar pentru perioada detenției și până la eliberare, inclusiv măsuri de menținere a ordinii și a disciplinei penitenciare, astfel încât prin acestea să fie asigurată siguranța deținuților și siguranța personalului din penitenciare, reintegrarea socială a persoanelor.

4. Cel mai eficient model de executare a pedepsei, în raport cu scopul general al acesteia, este „sistemul execuțional progresiv” sau „ascensorul social” (trad. din lucrările ruse).

5. Sistemul administrației penitenciare va lua toate măsurile ce se impun pentru creșterea progresivă a numărului de spații pentru deținerea individuală.

6. Repartizarea și plasarea deținutului într-un regim sau altul va fi precedată de evaluarea complexă a acestuia de către personalul specializat al penitenciarului, în baza criteriilor prevăzute de lege.

7. Reglementarea actuală a executării sancțiunii arestului contravențional este prea severă, aducând, într-un mod absolut eronat, sub semnul egalității, contravenienții și infractorii (inclusiv cei care au comis infracțiuni grave), ambele categorii fiind plasate în penitenciare de tip semiînchis pentru executarea pedepsei.

În rezultatul investigațiilor realizate se înaintează următoarele **recomandări:**

1. Modificarea și completarea art. 72, alin. (1) Cod penal și art. 197, alin. (1) Cod de executare, prin redefinirea clasificatorului de penitenciare într-o formulă nouă propusă supra.

2. Modificarea și completarea conținutului art. 72, alin. (7) Cod penal, în redacție nouă, după cum urmează: „stabilirea și schimbarea tipului de penitenciar se efectuează de către personalul specializat al instituției penitenciare, în baza evaluării preliminare a deținutului”.

3. Abrogarea art. 385, alin. (1), pct. 9 din Codul de procedură penală.

4. Modificarea art. 318, alin. (1) Cod de executare, ce vizează executarea arestului contravențional, prin înlocuirea sintagmei „penitenciar de tip semiînchis” cu „penitenciar de tip deschis”.

Referințe:

1. Strategia de dezvoltare a sistemului penitenciar pentru anii 2016-2020 şi a Planului de acţiuni privind implementarea acesteia, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1462 din 30.12.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 50-59 din 17.02.2017.

2. Hotărârea Guvernului Nr. 872 din 14.12.2022 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 437/2018 cu privire la organizarea și funcționarea Administrației Naționale a Penitenciarelor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 401 din 15.12.2022.
3. Dobrica P. *Progresivitatea sociabilității în două sisteme penale. Instituția regimului progresiv de executare a pedepsei cu închisoarea*. În: Revista de Sociologie Românească, volumul VIII, Nr. 1, 2010, pp. 27-39.
4. Recomandarea Rec (2003)23 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la gestionarea de către administrația instituției de condamnare pe viață și pe termen lung a condamnaților, adoptată de Comitetul de Miniștri la 9 octombrie 2003, la 855-a reuniune a Delegaților Miniștrilor. [accesat la 03.01.2023] Disponibil: https://www.coe.int/ru/web/portal/home
5. Dobrică P. *Viața cotidiană în închisoare. Putere, ierarhii sociale, sexualitate*. În: Revista de Sociologie Românească, vol. VIII, Nr. 3, 2010, pp. 24-38.
6. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 3-6, art. 15 din 16.01.2009, republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78-84, art. 100 din 17.03.2017.
7. Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 214-220, art. 704 din 05.11.2010.
8. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 128-129, art. 1012 din 13.09.2002, republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 72-74, art. 195 din 14.04.2009.

Articolul a fost elaborat în contextul Proiectului Instituțional „Modernizarea mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului” în cadrul Laboratorului de Cercetare Științifică „Drept Public Comparat și e-Guvernare”, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova
(cifrul proiectului - 20.80009.1606.15)

Date despre autori:
Oleg PANTEA, dr. conf. univ., Universitatea de Stat din Moldova
Email: panteaoleg@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8790-5472
Olesea PANCHIV, Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Consultant Ministerul Justiției
Email: panchiv.olesea@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2449-8483

Prezentat la 19.01.2023